

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԳԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րրլ. և ս. Թղթգրմ. Սերիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած է, տարեկան բաժնորդագրին է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ :

Բաժնեգրիները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը :

Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով . M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 66

1892 ՍՊՐԻԼ 6

1892 ՄԱՐՏ 25 (Հ.Տ.)

ՉՈՐԲԱՅԱՐԹԻ

Կը հրատարակուի Դ. Է. Թ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն : Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրքն : Թանուցումներ կը շնորհուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով : Թանուցումն 1 միջակ գիրը 1 սանդիւմ կարծէ . 1 գլխագիրը 2 սանդիւմ :

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Քաղաքում կանոնադրեն

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ : Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատութեն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին :

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ : Կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթագէտ ու բարոյագէտ կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին :

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիրը, բայց զանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուղէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաւանակ Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ Հայրենասիրական եռամսգը արծարծելու Հայերին մէջ : (*)

Ծանօթ. « Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուղղութեամբ պէտք է գրիմեն հետեւեալ հասցէին .

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) « Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » կը նպատակէ Արմենիա լրագրի հրատարակմանը :

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ստիպողական առաջարկութիւն մը. — Թիֆլիսի քեմական պատգամաւորի ընտրութիւնը. — Ռուսմանիաի եւ Պոլսի պալատի պատգամաւորի ընտրութիւնը. — Թի. Ի. Բե. պէս կընտրեն Կարողիկոսը Էջմիածնի մէջ. — Կանոնք ի հրահանգութիւն վասն ընտրութեան Ծայրագոյն Պատրիարք Կարողիկոսին Ամենայն Հայոց. — Օտար միսիոնարութիւններն յԱտրպատական. — Նուիրատուութիւններ Արմենիային. — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն (Ռուսերը). — Հայ փախստականներ ի Յունաստան. — Հայեր յԱմերիկա. — Ծանուցումներ :

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Ընդհանրական Հայրապետի ընտրութիւնը՝ մանաւանդ ներկայիս մէջ, ամենամեծ ուշադրութեան արժանի խնդիր է : Ո՞վ է ազգին մէջ այն արժանաւոր անձը, որ հաւատարմաբար կարենայ վարել զԱզգն ու Եկեղեցին ժամանակիս պահանջման համեմատ : Անտարակոյտ ազգին բացարձակ և միակ ընտրելին թուրմեան Հայրին է. բայց թիւրքիսէն, Ռուսաստանէն և Պարսկաստանէն Էջմիածնի դիմող պատգամաւորները պիտի կարենա՞ն լրացնել ազգին այդ միակ փափաքը : Տարակուսելի է : Չի պատգամաւորները զանազան մտաւոր կարողութեան տէր և կուսակցութեան մարդիկ, թերեւս այն աւելի յաջողի որ աւելի ընդունակ է ազգելու, համադրելու իւր պաշտօնակցաց զգացման և մտաց վրայ :

Ուստի ի՞նչ միջոց կը մնայ մեզ, Եւրոպիոյ և Ամերիկայի հայ գաղթականութեան, սոյն մեծագոյն խնդրոյ մէջ առ Ազգն և Եկեղեցին մեր խղճի պարտք կատարելու համար :

Ահա՛ միակ միջոց : Կառաւարկեմ՝ Պուլկարիոյ, Ռուսմանիոյ, Աւստրո-Հունգարիոյ, Գաղղիոյ, Անգլիոյ և Ամերիկայի հայ գաղթականութեան կողմէն փութալ պատգամաւոր մը յղել Էջմիածնի, այնպիսի մէկը որ ծանօթ է ազգին և ազգն իրեն, ինչպէս են Արմենիայի և L'Arménieի խմբագիրները՝ Պ. Փորթուկալեան և Պ. Մ. Չերազ. իսկ եթէ ասոնց կողմանէ որեւէ դժուարութիւն մը յարուցուի Էջմիածնի երթալու համար, ասոնց նման օրէն մէկն որոշել : (1)

(1) Պատգամաւորի մը զրկուելը օգտակար կրնայ լինել, եթէ ոչ քուէտար :

Ժամանակն ուղիւ տակաւին և գաղթականութեան պատգամաւորը՝ անհրաժեշտ է լինէր Պոլսոյ Պատրիարքարանը և Պալատէիւն առ այժմ չընդունին անոր պաշտօնական քուէն, այլ չեն կարող մերժել անոր ներկայութիւնը :

Եւրոպա և յԱմերիկա այնչափ բազմութիւն է այժմ հայ գաղթականութիւնն, որ թուրքիոյ և Ռուսաց Հայաստանի բուն թեմերէն դուրս ընտրուած վիճակներու ոմանց թիւե-

կութեան մասնակցելու, որի համար իրաւունք տրուած չէ առայժմ, գէթ Նւրուպի և Ամերիկայի մէջ գտնուող բաւական ստուարութիւն հայ գաղթականութեան Էջմիածնի կաթողիկոսութեանը վրայ ունեցած համարումն ու կաթողիկոսի ընտրութեան նկատմամբ ունեցած իրաւունք ծանօթացնելու համար Համագաղթին Ընտրողական ժողովին : Այս գործ զուրկ տանելու նախաձեռնութիւնն ունենալու են չուտով, քանի որ ժամանակը մօտեցած է արդէն, Մանչէսթըրի, Մարսէյի և Ամերիկայի հայ գաղթականութեան Գեր. Հովիւները, առանց ժամանակ կորսնցնելու թղթակցելով իրենց մէջ և իրենց ժողովրդի հաւանութիւնը ըստանալով : Մի կամ երկու պատգամաւորի (թերեւս մին աշխարհական և միւսը հոգեւորական) ճանապարհածախքը հոգալը մեծ բան չէ Նւրուպեան և Ամերիկայեան Հայերին համար որոնք կրնան իրենց մէջ հանգանակել. թերեւս գլուխու միջեւ անգամ մի այնպիսի բարեպաշտ Հայ որ ինք միակ կարենայ հոգալ այդ ծախքերը : Գաղթ լրագրիս խմբագիր-տնօրէնին իբրեւ պատգամաւոր առաջարկուելուն, այժմէն կը յայտնենք բացարձակապէս որ ինչ ինչ հանգամանքներ իրեն չեն ներքի բնաւ այս միջոցին հեռանալ Մարսէյէն և թէ Պր. Մ. Չերազ ոչ միայն շատ յարմար է այդ պատգամաւորութեան, այլ և կը կարծենք զիտնալ թէ մեծ արդելք չունենար այս միջոցին ճանապարհորդելու : Իսկ եթէ նա ալ բացարձակապէս մերժէ այդ պաշտօն ստանձնել, որ չենք յուսար, այդ ժամանակ կարելի է մի ուրիշ յարմար անձ գտնել : Խնդիրը անձի վրայ չէ, այլ սկզբունքի մը, կաթողիկոսական ընտրութեան առթով Նւրուպի և Ամերիկայի հայ գաղթականութեան զգացումները և իրաւունքը՝ Համագաղթին կաթողիկոսի ընտրողներին հիշուելու հաւատարմութեամբ ծանօթացունելու պէտքին վրայ, քանի որ այս բազմութիւն հազարաւոր Հայեր քուէ տալու իրաւունքէն զրկուած կը մնան այժմ, Կ. Պոլսի Պատրիարքարանին չնորհով, իրենց գտնուած կացութեան և զիրքին պատճառով որ արդարացի չէ բնաւ :

Ինչ քառապատիկ թիւ մը կը կազմեն Միւս խնդիր մ'է այս, որոյ հանդէպ ցարդ Ս. Էջմիածնայ և Պոլսոյ Պատրիարքարանի իշխանութիւնները պարտազանց դտնուած են, գոնէ առանձին վիճակ մը չկազմելով զայն : Այս ոչ միայն անտարբերութիւն, զրկանք մ'է, այլ և անհեռատեսութիւն. խնդիր մը զոր ապագային պէտք է յուզել, մեր ազատ և համեմատապէս աւելի զարգացեալ այս գաղթականութեան իրաւունքը պաշտօնապէս հաստատելու համար :

ՓԱՅԼԱԿ-ԿԱՅՄԱԿ

1 ապրիլ 1892

Պրուքսէլ

ԹԻՖԼԻՉԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՄՍԻՈՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արմենիայի 60-րդ թիւին մէջ Մոսկուայի քաղաքական մի յօդուած տեղեկութիւն կուտար թէ Էջմիածնի երթալիք թեմական պատգամաւորը ընտրելու համար թիֆլիսի եկեղեցիներէն ընտրուած ներկայացուցիչների մեծամասնութիւնը Մշակական է. բայց այդ մեծամասնութեան մէջ « յօգուտ Թիւրքիանի ձայնը ընդհանուր է. յօգուտ Արիւստակէսի, իբր երկրորդ կաթողիկոսացուի, ձայնը ընդհանուր չէ : » Այդ գաղափարի ներկայացուցիչներէ մին եղաւ հրապարակի վրայ Պր. Գաբրիէլ Սունդուկեանց որ այդ խնդիր իւր ստորագրութեան տակ ներկայացունելով լրագրիւններին մէջ իբրեւ էական պայման, բաժնուեցաւ Մշակի կուսակցութեան, յայտարարելով միանգամայն որ ինք թէեւ բացարձակապէս Թիւրքիանական է, բայց զուտ Թիւրքիանական մի կուսակցութիւն կազմելու համար անյարմար հանգամանքների մէջ կը գտնուի այժմ : Մինչ Մշակի կուսակցութեան մէջ այսպէս պառակտում երեւան կուտար հրապարակով, Արմազանքի և Նուր-Դարի կուսակցութիւնները որոնք թէեւ իրարի հակառակ, բայց երկուքն ալ Մշակի հակառակորդ կը հանդիսանային և առանձին առանձին կը տկարանային Մշակի աւելի թուաւոր ուժին դէմ, այս խնդրի մէջ ձեռք ձեռքի տուած միացան վերջին օրեր և միարան որոշեցին ներկայացունել Արմազանքի խմբագրապետ Պր. Արդար Յովհաննիսեանցը թեմական պատգա-

մատուցած ընտրելի : Միեւնոյն ժամանակ Թիֆլիսի 2 եկեղեցիների և Կոմիտի թիֆլիսի եկեղեցու երեսփոխանների ընտրութեան առթով՝ ուրոնք բոլոր ծխական ներկայացուցիչների հետ ընդհանուր ժողով կազմելով պէտք է ընտրեն թեմական պատգամաւորը, վաւերական կամ անվաւեր լինելու մասին խնդիր ծագած էր և Թիֆլիսի Առաջնորդ Գեր. Մամբրէ հայկազարդ որ Արմազանքի և Նոր-Դարի կուսակցութեան համակրող կը համարուի, ոչնչացուցած էր այդ ընտրութիւններ որոց արդիւնքը Մշակի համախոհներին նպատաւոր եղած էին : Թէ՛ Կոմիտի մէջ և թէ՛ յիշեալ եկեղեցիներէ մէկին մէջ վերընտրութիւններ եղան որոց ապօրինաւորութեան մասին Թիֆլիսէն 600 ստորագրութիւնով մի բողոք հեռագրեցին Էջմիածին Սինոդին (ասեմք նաեւ փակագծի մէջ թէ Սինոդը Մշակական կուսակցութեան համակրող կը համարուի ժողովրդէն) : Սինոդն ալ այդ ընտրութիւնների տեղեկագիրներն ուղեց Թիֆլիսի Առաջնորդէն, քննութեան ենթարկելու համար : Գեր. Առաջնորդը այդ տեղեկագիրներ Սինոդին ղրկելով հանդերձ, առանց սպասելու Սինոդի վերջնական վճռին, մի ամիս չափ յետոյ, մարտ 8/20ին ծխական ներկայացուցիչների (կամ երեսփոխանների) ընդհանուր ժողով գումարեց թեմական պատգամաւորը ընտրելու համար, ինչպէս որ արդէն ծանուցած էր : Ժողովին նախագահեց ինք անձամբ Գեր. Առաջնորդը և կառավարութեան կողմէն ըստ սովորականին ժողովի օրինաւորութեանը հրակելու համար ներկայ գտնուեցաւ իսկական խորհրդական Պր. Ամիրեան : Ընտրուած ծխական 100 ներկայացուցիչներէն 90ը ներկայ էր երբ ժողովը բացուեցաւ (օրէնքը կը թոյլատրէ ժողովին բացումը երբ 2/3ը, այսինքն 100էն 67ը ներկայ գտնուի) : Ներկայների թիւը յանգած է 95ի, բացումէն յետոյ եկողներով : Ներկայներէն 7ը բացակայ երեսփոխանների հաւատարմատարներ (1) էին : Ժողովը բացումէն ալէս, հետեւեալ 3 բողոքները կը ներկայացուին . 1. Թիֆլիսի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու ծխական երեսփոխանների կողմէն որոց ընտրութիւնը անվաւեր համարելով Գեր. Առաջնորդը, ժողովի չէր կոչած, թէեւ անոնց փոխարէն վերընտրութիւն չէր եղած, այնպէս որ Լուսաւորիչ եկեղեցու ծուխերը ներկայացուցիչ չունէին ժողովին մէջ : 2. Թիֆլիսի Էջմիածնեցոց եկեղեցու առաջին ընտրութեան ժամանակ ընտ-

րուած երեսփոխաններէն և 3. Կոմիտի գործակալութեան առաջին ընտրութեան ժամանակ ընտրուած երեսփոխաններէն : Սրբազան Առաջնորդը կը յայտարարէ թէ ընդհանուր ժողովը գումարուած է ոչ թէ ծխական ընտրութիւնները վաւերացունելու կամ անվաւեր հռչակելու համար որ իրեն պատկանեալ մի իրաւունք է այդ, այլ թեմական մի պատգամաւոր ընտրելու համար է հաւաքուած . հետեւապէս այդ բողոքներ չեն կրնար ներկայանալ այս ժողովի . թէ Սինոդին ներկայացուած է արդէն խնդիրը որ ցարդ պատասխանած չլինելուն համար, ինք ալ չէ ուզած յետաձգել ժողովի գումարումը : Մշակի խմբագիր Պր. Գ. Արծրունին մի ճառ խօսելով կը պատասխանէ թէ ամբողջութիւն մը կը կազմուի զանազան մասերին մէկտեղ գալովը : արդքանի որ թեմական ընդհանուր ժողովի ամբողջութեան մէկ մասը կազմող Լուսաւորիչ եկեղեցու երեսփոխանները դեռ չեն ընտրուած, իսկ Էջմիածնեցոց եկեղեցու և Կոմիտի ծխականների կողմէն 2 անգամ ընտրուած երեսփոխաններէն առաջիններէն թէ երկրորդներին վաւերական լինելու մասին խնդիր ծագած և խնդիրը առաջնորդական իշխանութենէն աւելի բարձր մի ատենի, Սինոդին ներկայացուած լինելով, այդ մասին վճիռ տալը այլ եւս Առաջնորդի իրաւասութեան չպատկանի, պէտք է սպասել Սինոդի վճռին . թէ այդ վճռի չսպասելով և ծխական երեսփոխանների ընտրութիւնները չամբողջացունելով ժողովը գումարելը կրնայ պատճառ լինել որ բարձրագոյն իշխանութիւնը բեկանէ ժողովին որոշումը . հետեւապէս ինք Գր. Արծրունին և իր համախոհներ անվաւեր համարելով այս ժողով, չեն ուզեր մասնակցել և բողոքներով կը մեկնին : Այս յայտարարութիւնով խմբավին կը մեկնին ժողովաւորահէն 45 երեսփոխաններ որոնք կիրթան այս իմաստով մի բողոքագիր կը պատրաստեն և կը ղրկեն Էջմիածնի Ս. Սինոդին, մէկ պատճենն ալ ղրկելով Թիֆլիսի Առաջնորդ Գեր. Մամբրէ Սրբազանին : Ժողովին միացած 50 երեսփոխանները (հաւատարմատարներով մէկտեղ) կը խորհին թէ իրենք կրնա՞ն ժողովը շարունակել քանի որ ընտրուած ամբողջ երեսփոխանների (100) ո՛չ 2/3ը և ո՛չ ալ մեծամասնութիւնը (51) կը ներկայացունեն . բայց փաստաբանելով թէ ժողովը օրինաւորապէս բացուած է արդէն 95 երեսփոխաններով և թէ նրա տին շարունակութեան մէջ խնդիրները լուծելու համար պէտք է այդ 95ի մեծամասնութեան ձայնը ունենալ, կորոշեն կատարել թեմական պատգամաւորի ընտրութիւնը և ներկայների 50 քուէէն 46 կտանայ Պր. Սրբազան Յովհաննիսեանց (Արմազանքի խմբագրապետ) և 43 քուէ Պր. Սպանդար Սպանդարեանց (Նոր-Դարի խմբագրապետ) . հետեւապէս այս վերջինը կը լինի երկրորդ կանդիդատ որ տեղական սովորութեան համեմատ գրէ թէ օգնական կամ փոխանորդ կը համարուի առաջին ընտրեալին : Ոմանք դի-

տել կուտան թէ ի՞նչ աչքով պէտք է նայել ընտրութեան այս հետեւանքի վրայ երբ նոյն իսկ առաջին ընտրեալը քուէների բացարձակ առաւելութիւնով չէ ընտրուած որովհետեւ ժողովը 95 երեսփոխանով օրինաւորապէս բացուած համարելով, գոնէ 48 ձայն պէտք է ստացած լինէր :

Նոր-Դարի կաթողիկոսական ընտրելիները յայտարարած ենք արդէն (տեսնել Արմէնիա թիւ 61) . Արմազանքի խմբագրապետ Պր. Սրբազան Յովհաննիսեանց Արմազանքի մարտ 4/16ի թուով թեմական պատգամաւորութեան համար զինք ընտրելի ներկայացունող յօդուածին մէջ կը յայտարարէ թէ ինք պարտք կը համարի Էջմիածնի մէջ ձայնակցել Թիւրքիայի Հայերի պատգամաւորների մեծամասնութեան նշանակած ընտրելիին և թէ անոնց յայտնի թեկնածուները կը համարի հետեւեալ 6 եպիսկոպոսները . 1. Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խորխան . 2. Մատթէոս Եպ. Իզմիրլիան . 3. Ստեփաննոս Եպ. Նիկոմիդիոյ . 4. Սահակ Եպ. Խապաղեան . 5. Խորէն Արքեպիսկոպոս Աշրգեան . 6. Գրիգորիոս Եպ. Ալէքսանդրի :

Ռումանիայի և Պոլսի կաթողիկոսական Պատգամաւորի ընտրութիւնը

Պուրէշէն մեզ կը հաղորդեն թէ Ռումանիայի և Պոլսի կաթողիկոսական Սոցիալ Գեր. Գեորգ Վ. Երէցեան Պուրէշի մէջ մի ժողով գումարել է Ռումանիայի զանազան քաղաքներ գտնուած Հայոց Հողաբարձութիւններին նամակներ ղրկելով : Ժողովին առաջարկել է պատգամաւոր ընտրել Եաշէն մի ոմի Դրանիու-եանց անուն և յայտներ է թէ կաթողիկոսութեան իր ընտրելիներ են Վե. հապետեան և Աշրգեան Պատրիարքները : Ժողովականները չեն համաձայնած այդ կերպով ճշման տակ պատգամաւոր ընտրելու և մինչեւ իսկ այնչափ յառաջ գնացել են որ յայտարարել են թէ զինք ալ չեն ճանչեր : Վարդապետը այդ ժողովէ յուսահատ գնացել է Պուլկարիա :

Երկու օր յառաջ Պուլկարիայի խմբագրութեանն եկած մի հեռագիր կիմացունէ թէ Պուլկարիայէն կաթողիկոսական պատգամաւոր ընտրուած է Սիլիստրէցի Սեդ. Տիար Համբարձում Հ. Յարութիւնեան : Ընտրեալը յարգելի մի անձ է . բայց խնդիրն այստեղ է թէ ի՞նչ կերպով ընտրուած է որ բուն իսկ այդ վիճակի ժողովը չլինէ քուէն ներկայացունէ : Հեռագիրը ոչինչ չէ հաղորդած այդ մասին :

Թէ ԻՆՉՊԵՍ ԿԸՆՏՐԵՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Թէեւ Պալատէնիայի 11-19 յօդուածները որոշած են կաթողիկոսի ընտրութեան եղանակը, բայց և այնպէս Էջմիածնի մէջ կատարուելիք ընտրական գործողութիւնները մանրամասնութեամբ ըրապարտելու և ճշգրտութեամբ, Յովհաննէս Բ. կաթողիկոսի

վախճանէն յետոյ, Էջմիածնի Սինոդը պատրաստած է մի հրահանգ որ ինչ ինչ փոփոխութիւններով վաւերացուած լինելով ռուս կառավարութեան 1843 ապրիլ 9ին, մինչեւ այժմ նոյն հրահանգի համեմատ կը վարուին Էջմիածնի մէջ կաթողիկոսի ընտրութեան քուէարկութիւնը կատարուած ժամանակ : Եւ որովհետեւ 1 1/2 ամիս չափ յետոյ այդ գործողութիւնն պիտի կատարուի Էջմիածնի մէջ, Էջմիածնէն հեռու գտնուող մեր ընթերցողների հետաքրքրութիւնը գոհացուցած կը լինիք մասամբ, այժմէն հրատարակելով Արմէնիայի մէջ այդ ընտրական գործողութեան վերոյիշեալ հրահանգը :

ԿԱՆՈՆԻ Ի ՀՐԱՆԱՅԳՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՍՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՅՐԱԳՈՅՆ
ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ
ԳԼՈՒԽ Ե.

Յաղագս անձանց, որք մասնակից են ընտրութեան Մայրապոյն Պատրիարք կաթողիկոսի :

Յօդ. 1. Ըստ գորութեան 13. յօդ. բարձրագոյն կամօք հաստատեալ կարգաւորութեանն ի 11 Մարտի 1836 ամի յաղագս կառավարութեան գործոց Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ի Ռուսաստան, ընտրութիւն Մայրապոյն Պատրիարք կաթողիկոսին լինի ընդ ձեռն պատգամաւորաց, որք երկու երկու առաքին յիւրաքանչիւր Վիճակաց՝ մին հոգեւորական և միւսն աշխարհական. պատգամաւոր եկեղեցական պարտի լինել կամ նոյն ինքն թեմակալ Առաջնորդն, կամ այլ ոք եկեղեցական նշանակալ ի նմանէ . իսկ աշխարհական պատգամաւորն ընտրի յամենայն իշխանաւորաց, ի Միւլիքաց, ի Հարկաւորաց և յայլոց պատուաւորագոյն աշխարհական անգամոց Լուսաւորչեանց Հայոց Եկեղեցւոյ, որոց են իրաւունք ընտրութեան ըստ վաղմի ծխի այսր եկեղեցւոյ :

Յօդ. 2. Այսոքի ընտրեալ պատգամաւորք եթէ չկարողանան ներկայանալ անձամբ ի վախճ Էջմիածնի ցնչանակեալ ժամանակն վասն ընտրութեան Պատրիարքի, ունին իրաւունս յայտնել գրութեամբ գրատողութիւն իրենցն՝ հասուցանելով զայն ի Սինոդոսն Էջմիածնի :

Յօդ. 3. Բացի պատգամաւորաց, մասնակցին ընտրութեան Պատրիարքի ամենայն Անգամբ Լուսաւորչեանց Հայոց Սինոդոսին Էջմիածնի, և եօթն երեցագոյն եպիսկոպոսներ՝ որք յայնժամ գրատանցին Էջմիածնի . իսկ ի դէպս սակաւութեան եպիսկոպոսաց, զայն թիւ լրանուն երեցագոյն վարդապետք տեղոյն :

Յօդ. 4. Պրիկուրօրն Սինոդոսին Էջմիածնի առաջիկայ գտանի ընտրութեան Մայրապոյն Պատրիարքին Էջմիածնի յաղագս պահպանելու զկարգն և բացատրելու զկանոնն ընտրութեան ի դէպս ծագելու երկրայութեանց ի մասինս այսմիկ (Պօթժէնիա յօդ. 46) :

Մանօրութիւն. — Եթէ պատահեցի, զի այսօրիկ երկրայութիւնք ընկալցին զեղանակ իմն անտեղի կարգին բարեկարգութեան, որք պարտին պահպանել ի ժամ ընտրութեանն, յայնժամ թոյլատրի առաջագոյն Անգամոյ (կատարող պաշտաման կաթողիկոսին) յետաձգել ընտրութիւնն յօդոյն, ընկալելով միանգամայն զշափու եղանակս համաձայնելոյ զձաղեալ երկրայութիւնն :

Յօդ. 5. Ընտրութիւնն յառաջանայ Էջմիածնի ի Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Գրիգորի Լուսաւորչին՝ ճիշդ պահպանութեամբ ծխից սահմանադրելոյ ի Լուսա-

(1) Թէեւ Կ. Պօլսի Հայերին մէջ այդ սովորութիւն չկայ, այնտեղ ժողովրդէն ընտրուած մի երեսփոխան կամ պէտք է ինք անձամբ կատարէ իր երեսփոխանական պաշտօն կամ եթէ չկրնար, հրաժարական տայ . իր տեղ մի ուրիշը իրեն փոխանորդ ժողովին ղրկելու իրաւունք չունի . բայց, ինչպէս կերպի, Թիֆլիսի Հայերին մէջ սովորութիւնը այդպէս չէ . երեսփոխանը կարող է ինք անձամբ ներկայ չգտնուիլ ժողովին և իր տեղ ժողովին ղրկել հաւատարմատար անունով մի ուրիշը որ ժողովրդէն չէ ընտրուած :

Զանայ
Գրի-
տիտ-
ուսմ-

(1) Մէկ առարկը 5 ֆրանքի չափ է :
ԽՄԲ.

Դու ըլլաւ, հազիւ կրնան ժամէ մը
 երթալ, մանաւանդ ձմեռը որ գըժ-
 ւար է երթեւեկը. լաւ չըլլա՞ր որ ի-
 րենց զաւակներ փոխանակ իրենք գի-
 րենք յողենցներով այդչափ տեղ եր-
 թալու ուսման համար, իրենց տեղը
 մնան և այդ մէկ ժամուան յողնու-
 թեան փոխարէն իրենց ուսմամբը
 պարապին. այս կէտեր քննելը իրենց
 կը թողու՞մ. իրենք ուրիշներէն օրի-
 նակ թող առնեն. թող նային որ ի՞նչ
 կընեն Փէսիւրիկցիք և միւս գիւղացի-
 ներն, ինչպէս Եղէգցիքն, Մօրէնիկ-
 ցիքն, Խօխցիքն, Խուլացիքն, Մէղիւրա-
 ցիքն, Բզմէնցիքն և այլ ամեն գիւղա-
 ցիներն որոնք տառն կամ քսան ան-
 հատներէ կը բազկանան մինչդեռ այս
 բոլորը մէկ խումբ ընելով, Հիւսէյ-
 նիկցուն կիսուն չափ թիւ մը հազիւ կը
 կազմեն : Արդեօք ասոնք բազմաթիւ
 ըլլալնու՞ն համար է որ միութիւն չը
 կազմուի, այն ալ իրենց զաւակաց
 օգտին համար. երբ այսչափ թիւ կազ-
 մող բազմութեան մը մէջ իրենց օգտին
 համար միութիւնը լաւ չեն տեսներ,
 հապա ի՞նչպէս ընդհանուր Հայութեան
 մէջ միութիւն կազմելով ինքնօրինու-
 թիւն յառաջ պիտի բերեն : Գիտնալու
 է թէ այս պզտիկ միութիւններն են որ
 հետզհետէ մեծնալով մեծ գործ կը
 տեսնեն. օրինակի համար, երբ ամեն
 գիւղ իրենց զպրօցին նպատեւու հա-
 մար միութիւն կազմեն, օր մ'ալ կը
 տեսնես որ ամբողջ Խարբեբզի թէ՛
 քաղաքին և թէ՛ շրջակայից զպրօց-
 ները միացած մէկ ինամակալութեան
 ձեռքով և ծրագրով կը կազմակերպ-
 ուին և յառաջ կերթան : Հիւսէյնիկցի
 հայրենակիցք լաւ ուշադրութիւն թող
 դարձունեն այս կէտին վրայ. հերիք
 է որ «ինչուս պէտք է» բռնելով ամեն
 մարդ մէկ կողմ քաշուի. միթէ՞ ի-
 րենց մէջ քանի մը հատ անձնուէր ե-
 րիտասարդ չգտնուի որ այսպիսի
 գործերու առաջնորդեն. այս տեսակ
 գործերն քանի մը երիտասարդով կը
 սկսին ու կառաջնորդուին : Գալով
 քաղաքացիներուն, թէեւ անոնք շատ
 չեն, բայց լաւ ծրագիր պատրաստած
 են. ասոնք հանգանակութիւն մը բռ-
 ցած էին 91 օգոստ. 16ին ի նպաստ
 Խարբեբզի Եղգորնական վարժարա-
 նին ի Ս. Յակոբ թաղ. հանգանակու-
 թեան արդիւնքը հասած է 700-800
 տօլարի. այս գումար պիտի գրկեն
 կալուածի մը տալու համար. բայց ցու-
 է ըսել թէ ասոնց մէջ իսկ այս գործին
 չմիացողներ կան որոնք չմիանալէ վատ
 կաշխատին ալ որ քակնն այս արդէն
 հաստատուած միութիւնը որ կազմը-
 ւած է 12 անձերէ. ասոնք Գարբեբզ-
 քաղաքի չորս թաղի երիտասարդնե-
 րէն կը բազկանան և անձնուրաբար
 կաշխատին. այսպիսի գործի մը աշ-
 խատողաց համար պէ՞տք է որ ար-
 դիւններ ըլլան, այնպիսի արգելքներ
 որ կը յուսահատեն զմարդիկ. ա-
 սոնց զխաւոր նպատակն է քաղաքին
 չորս թաղի զպրօցը միացնելով մէկ
 ինամակալութեամբ կարգադրել. այս
 պատճառաւ չորս թաղեցուց նստակ
 դրած և խնդիր բրած են. գրեթէ ե-
 րեքը միացած են և յոյս տաւած են.
 միայն մնացած է Ս. Յակոբ թաղը

